

Текст неофіційного перекладу рішення

Обставини справи

Справа стосувалася заявника – фізика, якого було визнано винним у державній зраді за розголошення державної таємниці. Заявник скаржився на відсутність безсторонності присяжних і на те, що обмеження в допиті свідків становили відмову в його праві на справедливий суд.

Заявник у цій справі є відомим / авторитетним фізиком і на час подій очолював Центр термофізики Красноярського державного технічного університету. У 2000 році Федеральна служба безпеки порушила кримінальне провадження щодо заявника, зрештою пред'явивши обвинувачення в державній зраді. Заявника було обвинувачено в розголошенні державної таємниці під час співпраці з китайськими вченими.

Упродовж чотирьох етапів проваджень заявник постійно заперечував, що надана інформація була державною таємницею. Під час четвертого етапу проваджень заявника було визнано винним судом присяжних при Красноярському регіональному судді 24 листопада 2004 року.

Заявник оскаржив вирок від 24 листопада 2004 року, вказуючи, зокрема, на якість та висновки експертів, неможливість оскаржити ці висновки до суду, відсутність безсторонності присяжних (четверо з яких мали допуск до державної таємниці) та судді в попередньому провадженні, а також на відмову регіонального суду допитати свідків захисту. Заявник також оскаржив об'єктивність головуючого судді.

Верховний суд відхилив скаргу й підтримав засудження заявника та призначення йому покарання у вигляді 13 років позбавлення волі.

Посилаючись на статті 6, 7 та 10 Конвенції, заявник скаржився, що суддя та присяжні у його кримінальній справі були упереджені, йому не було забезпечено права на справедливий суд і що його дії не могли становити державну зраду, оскільки інформація була доступна з відкритих джерел.

Оцінка Суду

Стаття 38 Конвенції (обов'язок забезпечувати необхідні умови для розгляду справи)

ЄСПЛ повідомив Уряд про цю заяву 2 лютого 2007 року та клопотав про надання копій усіх відповідних документів у цій справі. ЄСПЛ повторно запитав документи, вказуючи, що Уряд може, у разі необхідності, редагувати документи. Уряд відмовив у наданні матеріалів із кримінальної справи в обох випадках. ЄСПЛ зазначив, що його не задовольнили пояснення Уряду-відповідача про те, що не існує жодної юридичної процедури надання міжнародній установі інформації, віднесеної до державної таємниці.

У зв'язку із цим Суд визнав, що держава не виконала вимог Конвенції.

Стаття 6 Конвенції

ЄСПЛ повторив, що «правосуддя має не лише здійснюватись, але й мати вигляд, що воно здійснюється». Зокрема, побоювання щодо безсторонності присяжних мають бути об'єктивно виправданими і, якщо це так, розглянутими.

Четверо з дванадцятьох присяжних мали доступ до державної таємниці. Заявник стверджував про неможливість відбору присяжних випадковим методом; Уряд заперечував. ЄСПЛ сумнівався в тому, що такий суд присяжних міг бути репрезентативним / представницьким. Окрім того, ЄСПЛ підкреслив, що аргумент заявника стосувався осіб з допусками до державної таємниці, які входили до складу присяжних у його справі, особливо з урахуванням того, що вона стосувалась обвинувачень у державній зраді, розслідуваних ФСБ, яка також здійснювала контроль за особами, які мають допуск до державної таємниці.

ЄСПЛ підкреслив, що, хоча допуск до державної таємниці не розуміє під собою упередженості, зовнішній вигляд у цій справі був таким, що вимагав розгляду суддею. Суддя ж у цій справі відхилив заперечення заявника з формальних підстав.

Органи влади не змогли захиститися від об'єктивно виправданих побоювань щодо безсторонності присяжних у порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Що стосується допиту свідків, то заявник клопотав про перехресний допит 10 експертів, які готували ключові звіти, на яких ґрунтувалося засудження заявника, та про виклик 17 експертів зі сторони захисту. Ці клопотання були відхилені.

ЄСПЛ знову повторив, що справедливий судовий розгляд передбачає можливість проведення очної ставки та допиту свідків перед відповідним суддею. ЄСПЛ переконався, що заявник правильно висловив своє прохання до національних судів про це. Ненадання дозволу на перехресний допит значно вплинуло на права заявника, зокрема поставити під сумнів підстави висновків. Таке ненадання мало наслідком позбавлення судового розгляду щодо заявника гарантій «рівності змагальних можливостей» та належного «змагального провадження».

Тому в цій справі було порушено права за Конвенцією.

ЄСПЛ не визнав необхідним окремо розглядати скарги заявника за статтями 7 та 10 Конвенції, оскільки ключове питання – чи розголосив заявник державну таємницю – було пов'язано з тим, чи міг заявник оскаржити висновки експертів щодо характеру інформації у його справі, ЄСПЛ вже встановив, що національні органи влади відмовили йому в цьому праві.

Висновок

Порушення пункту 1 та підпункту «d» пункту 3 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 1 грудня 2020 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.